

háromszáz évvel ezelőtt Róma utczáin maga köré gyűjtötte a szegény gyermekeket és első sorban vallásos, de egyéb nevelésükről is gondoskodott és visszautasítva a legmagasabb egyházi méltóságokat, csak a tanítói hivatásban és a tanítórend szervezésében találta élete feladatát. S feladata teljesítésének útja nem volt kevésbé rögös, mint a 200 évvel utána jött svájci iskolareformatoré: anyagi, erkölcsi küzdelmekben és csapásokban, keserű csalódásokban és megaláztatásokban gazdag volt Calasanzii pályája is. E csodálatra méltó életpályát, melynél érdekesebbet ránk, pädagogusokra nézve alig tud a katolikus egyház szentjeinek története felmutatni, a hálás epigon áhítatos lelkesedésével rajzolja Erdélyi. S a ki egy igaz, mély pädagogus lelket, hasonlót a Comeniuséhoz vagy Pestalozziéhoz, meg akar ismerni, még pedig egyet, melylyel a pädagogiai történetek — minthogy az elméleti pädagogiára hatással nem volt — keveset vagy sehogysem foglalkoznak, meg akar ismerni, annak melegen ajánlhatjuk Erdélyi tanulmányát. Csak egyet sajnáltunk, azt t. i., hogy az első piarista iskoláknak, melyek a jezsuita iskoláktól jellegükre nézve oly nagyon elütöttek, belső berendezéséről, hogy úgy mondjuk, pädagogicumáról oly keveset mond, — vagy tán erre nézve kevésbé gazdagok az irodalmi források, melyeket Erdélyi egyébiránt oly lelkiismeretesen felhasznált?

VI. Az előbbi rovatok egyikébe sem sorozhatók teljesen a következő értekezések:

1. *Goethe, mint nevelő.* Írta Vende Ernő. (Pozsony-szt.-Györgyi r. k. gymn.) A kis értekezés címe után ítélve azt várná az ember, hogy tán a Goethe munkáiban oly nagy számmal található pädagogiai nyilatkozatok összeállítása, holott a nagy költő hatalmas szellemi tevékenységének csak egy ifjúkori episodjára vonatkozik, azon szerepére t. i., melyet mint lipcsei deák otthon maradt hűgával, Korneliával szemben visz, midőn ékes epistolákban művelődésére és egész nevelésére hatni próbál. E levelek (számra nézve 14) csak néhány évvel ezelőtt jelentek meg először az 1886-iki Goethe-Jahrbuchban és ezeknek tartalmát ismer-teti Vende fentjelölt értekezésében. Kitűnik e levelekből, hogy Goethe, kire magára is nagyon csiszolólag hatott lipcsei tartózkodása, sokat gondolkodott ez időben a lánynevelésről általában és saját hűgán próbálta először megvalósítani idevágó gondolatait. Különösen olvasmányára és stílusá finomítására nézve szolgál neki jó tanácsokkal, de más tekintetben is tesz a fiatal genie néhány figyelemre méltó megjegyzést a lányok neveléséről. Minden esetre testvérnevelő ténykedésének megismerése is igen érdekes kiegészítése a nagy genius fiatalkori képének.

2. *A magániskolák és nevelőintézetek szükségessége és haszna.* Írta dr. Koltai Virgil. (Röser János gymnasiuma.) A néhány lapra terjedő kis értekezés több, annyira-amennyire nyomós argumentum felhozásával